

Տարեկան՝ 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ.
Թիֆլիսում ամիսը՝ 1 ր., հասցեով՝ 5 կ.
Բաժանորդ գրեւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատունը:

Խմբագրութեան հասցեն՝ Тифлисть, Редакция „Нор-Даръ“
կամ Tiflis, Rédaction „Nor-Dar“

Խմբագրութիւնը բայց է ամեն օր (բացի տօն օրերէն) ժամը 9-ից
մինչև 2-ը: Բաժանորդութիւններն ընդունում են ամեն-վեցուկերով:
Բաժանորդութիւնները բաժին՝ 2 կ., ընկալմանը համար՝ կրկնապատիկ

ԲՈՎԱՆՊԱՌԹԻՆ

Ասա չ'ոգնող. — Քաղաքական
աշխարհից:
Քրոնիկոն. — Լուրեր:
Մեղ Գրուսի. — Զուշուց Զամ-
շաղիկից:
Զուշու անկեալները:
Մամուլի շուրջը:
Քաղաքական. — Ֆրանսիա: Արա-
տրիա-Ունգարիա: Քորէա:
Խառն լուրեր:
Հեռագրի մասը:
Բաժանորդական. — Ֆէրաջով ու-
սանդը:
Տեղական տեղեկ:
Յայտարարութիւններ:

Թիֆլիս, 23 յուլիսի 1898 թ.
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՋԽԱՆԻՑ

Վերջապէս սպանական կառա-
վարութիւնը կոտորուց և հաշ-
տուութիւն է խնդրում Ամերիկայից:
Այդ նպատակով սպանական կա-
ռավարութիւնն անմիջապէս դի-
մել է Միացեալ-Նահանգներին նա-
խագահ Մակ-Պինկէյին՝ ընդունելով
Ուաշինգտոնի ֆրանսիական դես-
պանի միջնորդութիւնը:
Ամերիկայում գտնուող սպանիա-
ցիները ֆրանսիական, ինչպէս և
աւստրիական զինուորական հաւա-
քները Միացեալ-Նահանգներին
Սպանիա-Ամերիկեան պատերազ-
մի միջոցին:

Ֆրանսիական զինուորական միջ-
նորդութեանը կաջակցեց աւստրիա-
կան զինուորական, քանի որ աւստ-
րիական կայսերական տան ազ-
գի է Սպանիայի այժմեան թա-
գուհի ինստիտուտը: Միւս մեծ
տէրութիւններն էլ կաջակցին

հաշտութեան գործին՝ պահպանե-
լով Սպանիան կարելոյն չափ մեծ
կորուստներէ: Եթէ Ամերիկեան
միաւորներն սպանական կառավա-
րութիւնն ունենար ի նկատի և
բանը մնար Միացեալ-Նահանգ-
ներին մէջ տիրող աշխարհակալու-
թեան ոգւոյն, սպանիացիները
Կուրան, Պորտո-Ռիկոն, Ֆիլիպ-
պին կղզիները գրաւելով չափի
բաւականանային, այլ և պիտի ուր-
բաւորէին Սպանիայի ծովեզրեայ
քաղաքները, ոչնչացնէին և մնա-
ցած նաւատորմը և անապատ
տուրը դնէին Սպանիայի վրայ:

Բայց Ուաշինգտոնում խիտ
են. պատերազմասէր կուսակցու-
թեան պահանջներով միայն չեն
դիմավարում:

Ուաշինգտոնում լաւ գիտեն, թէ
պատերազմը ինչքան ծախք է
նստել, գիտեն՝ որ Կուրան սպա-
նիացիներէն խելով ամերիկացի-
ներին գործը չէ թիթեանում, դեռ
այնտեղ Կուրայում կան նրանք,
որոնց իբրև թէ ազատելու հա-
մար պատերազմ հրատարակեց
Ամերիկեան Սպանիային, և վեր-
ջապէս կան և միւս եւրոպական
մեծ պետութիւնները, որոնք այն-
քան էլ հաշտ աչքով չեն նայում
ամերիկացիներին և նրանց աշ-
խարհակալական քաղաքականու-
թեան վրայ:

Այսպէս, եթէ Սպանիան ստի-
պուած և կոտորուած հաշտու-
թիւն է խնդրում, Ամերիկայի
համար էլ ձեռնուր է, որ հաշ-
տութիւնը կարելոյն չափ շուտ
գլուխ գայ:

Խաղաղութիւնը կը վերական-
գնի շուտով և այն համեմատա-
բար՝ Սպանիայի համար յաջող
պայմաններով: Բայց ինչ էլ որ
լինի, Սպանիան ընդ միշտ կոր-
ցնելու է Կուրան և Պորտո-Ռիկոն
էլ կանցին ամերիկացիներին ձեռ-
քը: Այդ պայմաններն ամերիկա-
ցիներին պահանջի փոքրագոյն
մասն է, ուր է թէ ամերիկացի-
ները զբաղուի բաւականանային:

Ինչպէս ամեն ազգ, այնպէս էլ
սպանիացիները միւս ազգերի
փորձերէն չկամեցան օգտուի:

Աւստրիան չկամեցաւ յօժարա-
կամ Վենետիկն ամբողջ նահան-
գով, իբրև իտալական երկրի մի
մասը, զիջանել Իտալիային: Եթէ
ժամանակին այդ արած լինէր,
Աւստրիան դեռ նիւթական օգուտ
էլ կը ստանար և դառնութեան
բաժակը խմուց էլ ազատ կը
մնար:

1866-ի պատերազմին Աւստրի-
ան Իտալիայի դօրքը Կուստոց-
ցայի մօտ փառաւորապէս ջար-
դելուց, իսկ իտալական ամբողջ
նաւատորմը Լիսապի մօտ կործա-
նելուց յետոյ, ստիպուած էր Վե-
նետիկին նահանգը նապոլէոն III-ի
ձեռքով ջարդուած Իտալիային
առաջարկելու. — բայց այդ ստո-
րութիւնն էլ չկարողացաւ փրկել
Աւստրիային, որովհետեւ Պրես-
բուրգի, Վենետիկի մօտ կանգնած
էին սլոնական յաղթական զօ-
րքերը, և երկու թիւներն հա-
կապակ անել կարելի չէր:

Սպանիացիները չկամեցան ա-
զատութիւն տալ կուրացիներին,

իսկ այժմ անապատ կորուստներ
կրելով, անհաւասար պատերազ-
մի մէջ անհաշիւ արիւն թափե-
լով, ստիպուած են թշնամուց
հաշտութիւն խնդրելու՝ ծանր պայ-
մաններով:

Ինչ էլ որ եղաւ, գոնէ լաւ է,
որ այդ անմիտ և անհաշիւ ա-
րեւհազութեան վերջ է տրուելու:

Այդ պատերազմը գոնէ կոտոր-
ների համար օգուտ ունի, որ
նրանք կը տեսնեն իրենց պակա-
սաւոր կողմերը, եթէ բարոյական
ոյժ և կամք ունին, կաշխատեն
իրենց պակասաւոր կողմերն ուղ-
ղել և սխալները չկրկնել, իսկ
այդ պատերազմին հանդիսատես
ազգերը կրկին առիթ ունին տես-
նելու, որ մեր լուսաւոր դարում
իդէալների համար, եղբայրասի-
րութեան համար պատերազմ չէ
լինում, որ ամերիկացիները Կու-
րան ազատելու համար չսկը-
սեցին պատերազմը, այլ իրենց
նիւթական շահերի, երկրներ գաւ-
թելու համար: Նրանք, որոնք
եւրոպական փառաւորում էին
իրեն ճշուած ազգերի բարեկամ-
ներին, շուտով կը տեսնեն, թէ
ինչպէս այդ եւրոպացիները հալա-
ծում են կուրացիներին...

Այնուամենայնիւ այսօր եւրո-
պական մամուլին գրաւեցնողը
իշխան Բիսմարկի մահն է:

Թէպէտ եւրոպայում կատա-
րուող նշանաւոր դէպքերի մասին
չառ խնայողաբար է լուրեր հա-
ղորդում հեռագրական գործակա-
նութիւնը, բայց ստացած աղ-
բատ հեռագրերէն արդէն զի-

տենք, որ գերմանական երկուս-
տարդ կայսրը Նորվեգիայից ար-
դէն վերադարձել է Գերմանիա՝
իշխան Բիսմարկի մահուն բո-
թին ստանալուն պէս:

Կարելի է երեւակայել, թէ ինչ
մեծ տպաւորութիւն արած պի-
տի լինի գերմանացիներին վրայ
իշխան Բիսմարկի մահը:

Կայսրը՝ ինքն անձամբ շտապել
է Ֆրիդրիխստէնէ հանգուցեալ
իշխան Բիսմարկի ապարանքը՝ իւր
յարգանքները մատուցանելու:

Կայսրն առաջարկել է թաղել
իշխան Բիսմարկին արքայական
մեծ տաճարում, ուր ամփոփուած
են իւր նախահայրերի՝ պրուսական
թագաւորների մարմինները, բայց
հանգուցեալ Բիսմարկի որդին՝
իշխան Հերերտ Բիսմարկ չէ
ընդունել այդ առաջարկութիւնը,
որովհետեւ հանգուցեալ Բիսմարկը
կտակով կարգադրել է, որ իւր
մարմինը թաղեն Ֆրիդրիխստէ-
նէում. իշխան Բիսմարկը իւր տա-
պանաբարի վրայի արձանադրու-
թեան մասին էլ կարգադրութիւն
է արել: Պէտք է գրուի. իշխան
Բիսմարկը ծնուց 1815 թ. ապրիլի
1-ին, և մեռաւ այս ինչ տարին և
օրը: Աւելի էլ ոչինչ չպիտի գրուի:
Բայց ոչ, մի երկու խօսք էլ, ո-
րով որոշուած է մարդը և նրա
բոլոր գործողութեան, կեանքի
ուղղութիւնը. իշխան Բիսմարկը
կարգադրել է տապանաբարի վը-
րայ աւելացնել. «Վիլհելմ Ա.
Կայսրի գերմանացի հաւատա-
րիւմ ծառայ»:

Այս է անա այն մեծ մարդը,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖԵՐԱՋՈՎ ՈՒՍԱՆՈՐԸ *)

Պոտապլիսկոյէց

1.

Հոգեկորականի երեւոյ՝ դարձնում մեծ
իրարանցում գցեց: Նստարանների վրայ
նստած էին ընդամենը քսան հոգի: Մէ-
կը կանգնած էր գրատախտակի մօտ, ե-
ռանդով ազգայնացնում էր մի ինչ-որ
տէօրիմա. ուսուցչապետը նստած փոք-
րիկ սեղանի մօտ՝ լսում էր անուշադրու-
թեամբ, երբևէ նշանակութիւն չտալով
քննուողի գաղաղութիւններին և ոչ էլ նոյն
իսկ քննութեան: Հարցաքննութիւնը լոկ
ընդունուած ձեւակերպութիւն էր. երեքից
չափաւ թուանշան չէին դնում:

Համարեա բոլոր սեմինարիստները մեռ-
նում էին լեզուաբանական կամ իրաւա-
բանական բաժինը. շատ հազիւ էր պա-
ստանում, որ ընտրէին բնական գիտու-
թիւններ, և երբեք չէին յանդգնում մո-
թեմատիկական բաժինը մտնել: Այդ իսկ
պատճառով էլ նրանց հետ խիստ էին
լինում միմիայն լատիներէնից և յունա-
րէնից. իսկ նրանց մոթեմատիկայից թոյլ
հատկացումիւն վրայ նայում էին լոկ
մասնակի արանքով: Նրանց տալիս էին

բոլորովին մանկական խնդիրներ, բայց
պատահում էր, որ այդ օրինակներն էլ
չէին կարողանում վճռել: Այն ժամանակ
ուսուցչապետն ուղղակի ասում էր՝ «Լաւ,
բաւական է», և նշանակում էր երեք:

Դարձնում մտնելու պէս՝ բոլորի հա-
յիացքն ուղղուեցաւ իմ ընկերակցի վրայ:
Ուսուցչապետը գլուխը վեր բարձրա-
ցրեց, իսկ գրատախտակի մօտի կան-
գնածը կախնը դրեց տեղը և ընդհատեց
պատասխանը:

— Նստե՛ք այստեղ, — շքնաշարի հայր
սարկաւազի ակամաճին, ցոյց տալով նըս-
տարանի վրայ մի տեղ:

Հայր սարկաւազը նստեց, և էլ նրա
կողքին: Այդ բոլորին զարմացրեց: Ըստ
երեւոյթի, անհամբեր սպասում էին, որ
հայր սարկաւազը մէկին որեւէ հարց կա-
ռաջարկէ, կամ կըրպանէ երկու խօսքով
իւր գալու նպատակը. ի հարկէ, անըր-
եակն կըլինէր ենթադրել, որ անուշա-
տակ է մտել զարկն: Ոչ պակաս զար-
մացած էր նաեւ ուսուցչապետը: Նա մի
երեք րոպէ սպասելուց յետոյ, գրա-
տախտակի մօտի ուսանողին նստացրեց
իւր տեղը՝ նշանակելով այդ գէպի տու-
թիւնը, և մօտենալով միւս նստաբա-
նին, հարցրեց:

— Ո՛ւմ էք կամենում, տէ՛ր հայր:

Հայր Եվմենիդովը վերկացաւ տեղից,
քաղաքավարութեամբ կանգնեց և հար-

թելով իւր մազերը, պատասխանեց:
— Եկել եմ քննութեան, պարոն ու-
սուցչապետ:

— Այո, այստեղ է քննութիւնը լինում,
պատասխանեց ուսուցչապետը: — Բայց
դուք այստեղ որեւէ մէկին տեսութեան
էք եկել, թէ՛ եկել էք ուղղակի լսելու:
— Ոչ, պարոն ուսուցչապետ, ես ե-
կել եմ քննութիւն տալու:

— Դժբ. ուրեմն դժբ. էլ էք ուղում
քննութիւն բռնել, — հարցրեց զարմա-
նով ուսուցչապետը:

— Այո, ես էլ եմ ուղում, պ. ուսուց-
չապետ, պատասխանեց հայր Եվմենի-
դովը:

— Կնշանակէ, դուք կամենում էք ու-
սանող լինել:
— Այո, խնդիր եմ տուել. մինչև ան-
գամ պատասխան էլ ստացել եմ, որ դա
քննութեան. անհասկի և եկել եմ:

— Հա՛, իմացա՞յ... — ասաց նա լրջօրէն,
բայց և ոչ-բոլորովին հաւատալով նրա
խօսքերին: — Կնշանակէ, դուք ուղում էք
մտնել համալսարան... Այդ, կարծեմ, ա-
ռաջին գէպն է, որ հոգեւոր անձնը
ցանկութիւն են յայտնում ուսանող լի-
նել:

— Այդ ես չգիտեմ. արդարեւ դժուա-
րութիւններ եղան... Նորին սրբազնու-
թեանը խնդիր տուի... Նա էլ թոյլա-
տրեց:

— Իսկ ո՞ր բաժինն էք կամենում մեռ-
նել:

— Մաթեմատիկական բաժինը:
Ուսուցչապետը ծիծաղեց:

— Զատ բարեւ, — ասաց նա: — Դէ որ
կամենում էք քննութիւն բռնել, համե-
ցե՛ք գրատախտակի մօտ:

Ուսուցչապետը քիչ հեռացաւ նստա-
րանից և ճանապարհ տուաւ հայր Եվ-
մենիդովին:

Հայր Եվմենիդովը դուրս եկաւ տեղից
և ուղղուեց դէպի այն կողմը, ուր գը-
րատախտակն էր գրուած: Ուսուցչապե-
տը նայելով նրա յիտեկից՝ քմծիծաղ տը-
նեց, երբևէ նախադուշակելով թէ՛ շու-
տով գրատախտակի մօտ մի ինչ որ ծի-
ծաղիկ տեսարան տեղի կունենայ: Նա
կրէք չէր ուղտում, որ արեւա դէմքով,
երկար մազերով, ձիւ վերաբեւում, լայն
թիւնով և հաստակ գլուխով կըրպա-
րանքով մարդը կարող լինի որեւէ ըն-
դունակութիւն ցոյց տալ մաթեմատիկա-
յից: Թեւեալ ուսուցչապետը նրան յիմա-
րի տեղ էր դնում, երբեք չէր որ նա
մաթեմատիկայի մասին զգալիար ան-
գամ չի կարող ունենալ: Նա գնաց նոյն-
պէս Եվմենիդովի յետեւ և նստեց սե-
ղանի մօտ, իւր առաջուպ տեղը:

— Ապա, հայր սարկաւազ, վճռեցե՛ք
հետեւել ինչպիսի:

Հայր Եվմենիդովին առաջարկեց մի

մանկական-հաստակ հաւատարմեան
վերաբերեալ խնդիր:

Եվմենիդովը բոլորը նշանակեց գրա-
տախտակի վրայ՝ ինչ որ իրեն թելադրե-
ցին և ապա դառնալով ուսուցչապետին,
ասաց:

— Այդ շատ հեշտ է, պ. ուսուցչապետ,
մտքով անգամ կարելի է վճռել...

— Ապա վճռեցե՛ք տեսնեմ, պատաս-
խանեց ուսուցչապետը:

— Այս բոլորով:

Եվմենիդովը մի բոլորովին մտածեց
չըթուները շարժելով, յետոյ գրատախ-
տակի վրայ գրեց մի ինչ-որ ֆորմուլա,
կարծես չմտածալով համար, և ապա
յայտնեց վճիւր:

— Դիտե՛ք, — ասաց ուսուցչապետը, —
ես նկատում եմ, որ դուք մտածելով էք
անում: Ապա, այս մէկն էլ վճռեցե՛ք, դա
աւելի դժուար է...

Եւ արդարեւ, ուսուցչապետը թելա-
գրեց մի չափազանց բարդ խնդիր, այն-
պէս որ նստարանների վրայ նստած ու-
սանողները չէին հաւատում, որ Եվմենի-
դովը կարող լինի վճռել: Եւ նոյն իսկ
իրենք՝ ուսանողները դժուար թէ կարո-
ղանային այդ խնդիրը լուծել:

Եվմենիդովը գրեց:

— Հը՛, ո՞նց է, ասաց ուսուցչապետը, —
կարող էք վճռել:

— Ինչո՞ւ չէ, — վստահութեամբ պատաս-

*) Տես Երեւոյթը № 130.

որ հաղար կտոր և անմիաբան գերմանական ցեղերը միացրեց և մի մեծ ազգ, մի կայսրութիւն դարձրեց:

Իշխան Բիւսթարկի գործունէութիւնը, արածը, կատարածը, առաժն ու զբաղը ուղիղ ըմբռնելու, ճիշտ բացատրելու և նրան բոլոր արժանոյն ու արդարութեամբ փառաբանելու համար, այնպէս է գերմանացիներին լաւ ճանաչել, Գերմանիայի պատմութիւնը լաւ ուսումնասիրել և այն ժամանակը, որ գործել է Բիւսթարկը՝ իւր բոլոր հանգամանքներով ի նկատի առնել, նրա բոլոր գործերը, ասածները, խօսածը՝ իրեն մի ամբողջութիւն՝ քննել և ոչ թէ առանձին, առանձին, քանի որ նա ամբողջ մարդ էր, խորը համոզմունքով, և իւր համոզմունքն ի կատար ածելու համար ևս խելք, սիրտ, բիւրի և անօրինակ համարձակութիւն ունէր, որ ներշնչուած էր հայրենիքի սուրբ սիրով. Deutschland über alles, ամեն բանից վեր Գերմանիան, - այս է էր նրա գեղեցիկը:

Արեւելիկ. — Երէկուայ «Նոր-Գար»-ի 130 համարի առաջնորդութիւնը լայն է տեսել միայն ազգային, ազգայնական մի խոչընդոտ սխալ: Երբ որդի սկսեցանք վերջում տպուած է. «Թիֆլիսի մի յայտնի անբարոյական քահանայի, որի գէտքի տեղեկութիւնը ներգաղթականութիւն էր կազմում նրա հոգւոյ այլանդակութեան հետ...», պէտք է կարգաւ՝ «... որի գէտքի տեղեկութիւնը մի ներգաղթականութիւն էր կազմում նրա հոգւոյ այլանդակութեան հետ...»:

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Բոլորակային Սոփիա մայրաքաղաքում փրանսերէն լոյսով հրատարակուող «Le Courrier des Balkans» թերթի վերջին համարում յիշուած է Կայսր Նիկոլայից Սոփիայում հիմնելը թատրոնի օգտին չնայած իրականում ստացած ընծան: Մօտ 80 հազար ֆրանկ արծաթով թատերական հարուստ պարագաներ է ստացել բոլորապէս հասարակական շինութիւնների միջնորդութիւնը:

Խոսեց Կարապետը, — կրկնեմ: Ու սկսեց եռանդով գրառութեան վրայ հանրահաշտական գործողութիւններ անել: Ուսուցչական բոլոր ուշադրութիւնը լարած հետեւում էր նրա աշխատանքին: Քիչ յետոյ հիացած նրա տաղանդի վրայ, վերկացաւ տեղից և մօտեցաւ նրան:

— Ընչո՞ւ է, շնորհիւ է, — ասաց նա, — բոլորովին ճիշտ է: Բայց, հայր սիրելի, խոստովանում եմ, չէի սպասում, որ դուք այդպիսի մաթեմատիկոս կը լինէիք:

— Ես սիրում եմ մաթեմատիկան, — ասաց էվմենիդովը, միևնոյն ժամանակ շարունակելով իւր հանրահաշտական գործողութիւնները:

— Այո, սիրելի բաւական չէ, պէտք է և գիտել, — նկատեց ուսուցչականը, — այն ձեռք օրինակ այս երկրաստորոնները, — աւելորդեց նա հնգանկյան ժողովը ցայտալույս ուսանողներին, սրտը ընդհանրապէս մի առանձին հմտութիւն չէին ցոյց տուել մաթեմատիկայից: — Եւ երբ անաստիք պարանները, երբի նայեալս սիրում եմ մաթեմատիկան, բայց որ վատ եմ խմանում...:

Ուսանողները բոլորը միասին ջրբիջ բարձրացրին, իսկ հայր էվմենիդովն այդ ժամանակ գործը վերջացրեց և չափա-

Յիշեալ թերթը յայտնում է, որ չի-նուող թատրոնը պիտի կոչուի «Նիկոլայի թատրոն»:

Երէկ, յուլիսի 23-ին, երեկոյան ժամը 6-ին Թիֆլիսից մեկնեց Բուխարայի էմիր Միր-Ալի-Արզու-Ալիաղ խանը: «Յիշեալ» հիւրանոցի առաջ, ուր էմիրն էր իջեանել, հաւարուել էր հանդիսատեսներին մի վազրէի խումբ, որ անձերի պատճառով ցրուեց: Հիւրանոցից մեկնել երկաթուղու կայարանը էմիրին ուղեկցեցին մի քանի պաշտօնական անձինք և մի խումբ ձիաւոր կազակ: Էմիրի ճանապարհուր մի օրով յետաձգուած էր:

«Մին-Օանէ» գրում է, որ Պետեր-բուրգում մանկավարժական գործին հըմուտ մի քանի անձերի ձեռնկրէցութեամբ կազմակերպուում է մի նոր հաստատութիւն, որի նպատակն է ուսման գործին այդտեղ առաջ տանել նոր բուրգի բնակիչները: Այդ նոր ձևի ուսումնաբանում ոչ առաջադիմութեան թուանը չան է լինելու և ոչ էլ քննութիւն: Ուսումնարանի նպատակն է լինելու — աշակերտների մէջ ձգուած առաջացնել գէպի ուսումը և յարմարելով իւրաքանչիւր աշակերտի անհատականութեանը՝ կրթել ու զարգացնել գլխաւորապէս այն ընդունակութիւնները, որ բնութիւնն է նրան պարզեւ: Ֆիզիկական զարգացումն էլ մոտացութեան չի տրուելու: Ուսումնարանի բաց հրապարակում լինելու են ձեռքի դասադան աշխատանքներ, ուրեմն մարմնամարզութիւնը իւր նոյն մարզով չէ լինելու: Ուսումնարանը իւր գործունէութիւնն սկսելու է այս աշունքից և առաջին անգամ բացուելու են Ա. և Բ. դասարանները:

Խմբագրութիւնն ստացել է Մոլիէրի «Ճարտութիւն» կոմիկիան, որ փրանսերէնից թարգմանել է Խորէն եպիսկոպոս Ստեփանէ: Դրբողը տարգրուած է Բագում ունի 1898 թ., վերը 50 կ. է: Թարգմանիչ սրբազանը գրքից ինչ կըլ է հեղինակի կենսագրութիւնը: Թարգմանութիւնը կատարուած է անձանի, ծանր և քնմիկ միտողման անդամար լեզուով:

Ամեն տարի Նիժնի-Նովոգորոդի մօտաւ լաճուող «Կիւնդանի սպարներ» է ստանում գլխաւորապէս Վլադիմիր Կոնյակին գրուած քաղաքները: Ներկայումս, երբ բացուած է յիշեալ մօտավայրը, «Սարատով» Գնեկի-Կոնյակին ասելով, գրեթէ ամեն օր մարդաստար շոգենաւորով այդ-

դանց համեստութեամբ կալիճը դրեց իւր տեղը:

— Հիշեալի՛ է, հայր սիրելի, — Կոնյակին, որ ձեռք գիտութեանը կատարածներով էի վերաբերում: Խոստովանում եմ, առաջին անգամ եմ այդպիսի պատասխան լսում: Ես կարծում էի, որ հոգեւորականներն ընդունակ են միմիայն ժամերկութիւն կատարելու, բայց տես՝ նուր եմ որ սխալած եմ: Ողջունում եմ ուրախութեամբ և անկեղծ սրտով մաթեմատիկական բաժնի ուսանողին: Դուք երկաշափութիւն էլ գիտէք:

— Ի՞նչպէս չգիտեմ, գիտեմ: Եռանկիւնաշափութիւն էլ գիտեմ:

— Չարմանալի է: Ես այդ բոլորը ճշտեղ էք սովորել...:

— Դիտէք, պ. ուսուցչական, այդ բոլորն անցնում են մեր դպրոցում: Միայն մաթեմատիկան այնտեղ խիտ չէ, և կարելի է ասել շատ թույլ են անցնում... բայց սովոր սիրում է այդ առարկան, կարող է ինքնաշխատութեամբ զգալաւոր լրացնել... ևս էլ լրացնել եմ...:

— Իսկ դուք վաղցն է, որ դպրոցանոցից դուրս էք եկել:

— Այո, կարծեմ որ ութ տարի կըլինի:

— Ես միթէ չէք մոռացել մինչև այժմ:

— Քիչ-քիչ պարտուում էի... գիտէք, երբեմն զբոսն, երբեմն օրինակաւորութեամբ

պիտի բազմութիւն «ապարանք» են առնում իրենց «պատգաններն» ու «մամաշներն»: «Ապարանք» ուղեկցում է երբեմն իրենց սեպհական նուագաձուները խումբը, այնպէս որ շողմնաւոր վրայ դանդաղան դուրսնութիւններ են սարքում...:

Թուրքաւանի ընդհանուր-նահանգապետի առաջարկութեամբ, ոտորագրութիւն է բացառած նուիրաբերութիւններ հաւաքելու: Անդրամիկ վերջին ժամանակ ուղանաւոր գիտնականները գերեզմանի վրայ արձան կանգնեցնելու համար:

Գովառի քաղաքացիական մասնի բը-ժըշկական վարչութիւնը ներկայումս քննում է Սև ծովի նահանգում գիւղական թաղային բուժարաններ հիմնելու հարցը: Յիշեալ բուժարանների նախագիծը վերջնականապէս մշակուելուց յետոյ՝ կընկերայացնուի Գովառի գլխաւոր իշխանութեան հաւանութեանը:

Մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, արդարադատութեան միջնորդութիւնը հնարաւոր է գտնել երգուեսնների դասարան մտցնելու միմիայն Ստաւրոպոլի նահանգում և Կուրանի շրջանում, իսկ Թեքերի շրջանում և Անդրկովկասում դատարանը նոյնն է մնում:

Երկրագործութեան միջնորդութեան կից առանձին յանձնաժողով է կազմուել, որի նպատակն է վերաբնակ ներկայ ուղարկութեան վերաբերել օրէնքները: Բացի այդ, յիշեալ յանձնաժողովը վիճակագրական տեղեկութիւններ է հաւաքում, թէ անցեալ տարուայ ընթացքում իւրաքանչիւր նահանգում սրբան փոստ են հասցրել վայրի գողանները մարդկանց և ընտանի կենդանիներին:

Երկրագործութեան և պետական կալուածների միջնորդութեան մէջ հերթական է դառնում այն միջոցների խնդիրը, որոնք ձեռք պիտի առնուին Կովկասում անապատաւորութիւնը զարգացնելու համար:

Հանրային գեղարտամիտութեան ներկայումս Նիկիթի է հաւարում Ռուսիայի հանրային արդիւնաբերութեան մասին: Այս նպատակով նա առանձին աղիտակներ է ուղարկել բոլոր այն նահանգներն ու շրջանները, ուր գտնուում են հանրային գործարաններ, հանքեր և արդիւնաբերութիւններ:

Մենք ստացանք Վիննայի Միլիթար-կան հայերի ջանքերով լայն տեսնող Աղ-

թեանց միջոցին պատահում էր, ինչպիսի իր լուծում մտքում... Սիրում եմ այդ առարկան... պարտիւզում կամ ծաղկոցում գրանցելու, տեսնում ես գլխումդ միտքն աշտեմա և նստում: Գառաւում է երբեմն՝ երկեղեցական արարողութեանց կամ մաղթանքի ժամանակ յանկարծ միտք է ընկնում մի խղիւղ... Գիտէք, թուանշանները որ միանգամ գլուխը են մտնում, էլ անտեղից դուրս գալ չեն ուղւում...:

— Նշանակում է, դուք մաթեմատիկայի ապանդ ունիք...:

— Զգուշեմ, կարելի է ունիլ...:

— Ներեցէ՛ք հայր սիրելի, այդ մէջ իմ նախադրութեան ձեռք. այդ մէջ է նրա համար, որ կատարում եմ ձեռք գիտութեան վրայ, այլ լոկ տեսնելու թէ՛ միջ խղիւղին ինչպէս կըլիւրթեթուէ: Այս փորձեցէ՛ք:

Եւ ուսուցչական ուղեց թիւղրիկ մի բուրգովին նոր և տարօրինակ խնդիր է հայր էվմենիդովը գրեց դատարանատիկ վրայ, երբեմն-երբեմն զարմանքով նայելով ուսուցչականին:

— Հաւանում էր թէ բանն ինչպէս է, — հարցրեց ուսուցչականը:

— Այո, հաւանում եմ, պ. ուսուցչական, միայն չեմ կարող վճռել... երբի գա բարձրագոյն մաթեմատիկայից կը լինի:

գալին Մատենադարանի ԻԸ գիրքը — «Անիարկ մի հայ հնագիտութեան վրայ», ուսումնասիրութիւն հայոց գրչութեան տրուեալին, գրեց Հ. Յակովբոս վ. Տաշեան (10 ցիկառայ պատկերով): Դիւրբը տպագրուած է Վիննայում ապր 1898 թ.: Վերը 2 ֆր. 50 տանտ. (1 ր.):

Մօտ օրիս Ռոստովում (Գնի վրայ) մի մեծ ֆիլիմայի ծառայողներից մէկը՝ Դիւրբը Բաղրիով իրեն հաւատարմութեան վերջին քաղաքական գանձարանից 36,000 ռուբլի գումար հանելով՝ անյայտացել է:

Նուրի քաղաքում ձիերից և կառքերից տուրք վերցնելու խնդիրը, «Պապա-ղի» ասելով, վճռուած է դրական մղութով:

Յուլիսի 21-ին երեկոյան ժամը 5-ը անց՝ Թիֆլիսում սկսեց անձրեւ և միանգամից Ռեօ-միւրը իջաւ 24 սասիճանի, որ մի մեծ ոգոր-մութիւն էր անտանելի շոգեղեց տանջող բնակիչների համար: Յուլիսի 22-ին գրեցր ժամը 12-ից յետոյ խիտ անձրեւ եկաւ և հետեւեալ օրը Ռեօմիւրը իջաւ 20 սասիճանի: Թըր ամպած է, մեղմ է և բարակ և զով քամի է փչում:

Թէպէտ 20 սասիճանը շոգ է, բայց այնպիսի օրեր անցկացրեք, որ այդ սասիճանը խիտ զով է համարուած: Երէկ, յուլիսի 23-ին, երեկոյան ժամը 5-ից դարձեալ անձրեւեց ու զով քամին փչեց:

ՄԵԶ ԳՐՈՒՄ ՆԵՐ

ՂՈՒՂՈՒՑ. — Անցեալ տարուայ քաղաքային խորհրդի քարած փողոցները նորից քանդել են և սկսել քարել: Ամեն անգամ փողը հաւարում են խեղճ ժողովրդից և ժողովուրդը պէտք է տայ, որ ճարտարագետներ և խորհուրդը փորձեր անեն...: Այժմ էլ, ասում են, Թիֆլիսից են քարոցիկ կանչում. փող աուղների աշքը լայն: Չառ անատերեր իրենց բաժինը կըլ շաղխով են քարել: Ինչո՞ւ խորհուրդն այդպէս չէ քարում:

Գլխաւորի հոգաբարձութեան ժամանակը մի քանի ամիս յետոյ լրացնում է. մնացել են խկապէս երեք հոգի, որոնցից երկուսն ամբողջ տարին աշտեղ չեն լինում: Այժմ դարեւ, ինչպէս լսում ենք, ասանց նախագահի գաղտնի ժողովներ են անում և իրեն թէ տեսուչ են որոնում հրաւիրելու, բայց հրաւիրածները նկատելով դրանց ապօրինի գործառնութիւնները և ինքնագլուխ արարածները, բացի ի բայց մեկում են: Առաջնորդի շինիկը գրանցել է խոնձութիւնից հանել ըստ երեւոյթի: Ժողովրդական առաժն անխախ-

— Ապա փորձեցէ՛ք վճռել:

— Կրկնեմ: Ասելով թէ դա բոլորովին օտար չէ ինձ, որովհետեւ փողը ի շատէ հակադրութիւն ունիմ բարձրագոյն մաթեմատիկայի մասին...: Մինչև անգամ փորձեք էլ եմ արել: Միայն դժ-ժուար է... գիտէք, ամենագլխաւոր կէտը անյայտ է մնում ինձ:

— Ոչինչ, ոչինչ, դուք սկսեցէ՛ք, ես կօշնեմ ձեռք:

— Այ այդպէս պէտք է սկսել...

Ու սկսեց խղիւղը վճռել: Նա իւրաքանչիւր տարի վրայ կտնդ էր առնում, մտածում և ապա ուսուցչականի օգնութեամբ առաջ գնում: Բայց նա մի տեղ բոլորովին կտնդ տեսաւ, գրանցելով թաշ-կինային հանց և սրբեց քրտնովոր ճակատը:

— Գժուար է, պ. ուսուցչական, դժ-ժուար է շատ, ասաց նա և կալիճը գրեց տեղը: — Ինչ որ չգիտեմ, նրան ձեռք չեմ տալ...

— Դա պարտաւոր չէ, հայր սիրելի, անգամ, հետաքրքրութեան համար հարցրեք... այո, դուք ընդունակութիւն ունիք մաթեմատիկայի մէջ... արդարեւ ինձ շատ հաճելի է այդպիսի ուսանող-ների հետ զբոս ունենալը: Ես հինգ եմ նշանակում ձեռք:

— Զատ շնորհակալ եմ, — ասաց էվմեն-

տիկ է. «Երբ կատուն չըլինի, միևնրը ջրիտ կխաղան»: Իսկ ուսումնական տա-րիների ընթացքում դրանք ոչ մի բանի չէին խոսնում և հրաւիրուած ժամանակ տեսն էին, որ աւել առնողներ են, իրենց ինչ գործն է գլխաւորից գործերին խոսնուելու. առաջնորդ կայ, տեսուչ կայ, նրանք գիտեն:

ՂԱՄՁԱԳՆԵՑ. — Անցեալ տարի հայր Զամաղում աւտո էր, բայց հայցի պա-կատ տարիներից ոչնչով չդանադանուեց: Հինց որ այս տարի դարունն սկսուեց, գիւղական ժողովրդի մեծ մասն սկսեց ցորեն աւել: Մի խան ցորենը (27 ֆունտ) կարելի ժամանակը ծախում էր 25—30 կոպ., մայիսի վերջերին ծախ-ւում էր 80 կոպ., այսինքն ցորենի գինը եռապատկուել էր: Այդ թանկութեան պատճառը վաշխառուներն էին: Մի քի-ճակում հինց որ գիւղացիներն սկսում են կալ կալել, վաշխառուները, որոնք ամեն մի գիւղում կան թուով 3—4 հոգի, խանն առնում են ու ընկնում կարիք, հաւարում ցորենի իրենց առած փողի ու ցորենի փողարէն: Ընդունուած է, որ 30 խանի փողարէն 10 խան էլ շահ են վերցնում:

Այս տարի էլ, փառք Աստուծոյ, հայն առատ է: Բայց մեզ համար թէկուզ հայն առատ լինի, թէկուզ պակաս, միև-նոյն է: Գարունը բացուելուն պէս կը աւանդ գիւղացին վաշխառուների առաջ՝ վիղը ծած փող կամ ցորեն է վերցնում կարելի վճարելու պայմանով:

Որքան մեծ քարերաբութիւն արած կըլինին գիւղացիներին, իսկ մէկը պատճառ դառնար գիւղերում ցորենի ամբար հիմնելու, որպէսզի դարեանը գիւղացիներին շատ քիչ տոկոսով ցորեն տային տարելու մինչև հունձն ընկնելը:

ՂՈՒՂՈՒ ԱՆԿԵԱԼՆԵՐԸ

(Փնդիտնիստի յուշատետրից)

Եթէ մի քանի տասնակ տարիներ տառ նայեք, կրտսններ, որ մեր բա-ղաբը գնալով կերպարանափոխում է իւր քրտակիչներով հանդերձ: Կար մէկը, որ աստակ լուծարութիւնից վերջը գծուեց, սա ամեն օր եղում էր շուկան և առում: «Քաղաքիս գլխին մի վառքամիջ կայ, զրա մէջ են մտնում քաղաքս եկողները նախապէս. ով որ նրա ծախողներով քնակիչ է դառնում, իսկ մնացածները երկում՝ դնում են օտարութիւն. դժբախ-տաբար վառքերն են անցնում: Թէ սրբան էր, էլ մի քանի տասնակ տարիներ տառ նայեք, կրտսններ, որ մեր բա-ղաբը գնալով կերպարանափոխում է իւր քրտակիչներով հանդերձ: Կար մէկը, որ աստակ լուծարութիւնից վերջը գծուեց, սա ամեն օր եղում էր շուկան և առում: «Քաղաքիս գլխին մի վառքամիջ կայ, զրա մէջ են մտնում քաղաքս եկողները նախապէս. ով որ նրա ծախողներով քնակիչ է դառնում, իսկ մնացածները երկում՝ դնում են օտարութիւն. դժբախ-տաբար վառքերն են անցնում: Թէ սրբան էր, էլ մի քանի տասնակ տարիներ տառ նայեք, կրտսններ, որ մեր բա-ղաբը գնալով կերպարանափոխում է իւր քրտակիչներով հանդերձ: Կար մէկը, որ աստակ լուծարութիւնից վերջը գծուեց, սա ամեն օր եղում էր շուկան և առում: «Քաղաքիս գլխին մի վառքամիջ կայ, զրա մէջ են մտնում քաղաքս եկողները նախապէս. ով որ նրա ծախողներով քնակիչ է դառնում, իսկ մնացածները երկում՝ դնում են օտարութիւն. դժբախ-տաբար վառքերն են անցնում: Թէ սրբան էր, էլ մի քանի տասնակ տարիներ տառ նայեք, կրտսններ, որ մեր բա-ղաբը գնալով կերպարանափոխում է իւր քրտակիչներով հանդերձ: Կար մէկը, որ աստակ լուծարութիւնից վերջը գծուեց, սա ամեն օր եղում էր շուկան և առում: «Քաղաքիս գլխին մի վառքամիջ կայ, զրա մէջ են մտնում քաղաքս եկողները նախապէս. ով որ նրա ծախողներով քնակիչ է դառնում, իսկ մնացածները երկում՝ դնում են օտարութիւն. դժբախ-տաբար վառքերն են անցնում: Թէ սրբան էր, էլ մի քանի տասնակ տարիներ տառ նայեք, կրտսններ, որ մեր բա-ղաբը գնալով կերպարանափոխում է իւր քրտակիչներով հանդերձ: Կար մէկը, որ աստակ լուծարութիւնից վերջը գծուեց, սա ամեն օր եղում էր շուկան և առում: «Քաղաքիս գլխին մի վառքամիջ կայ, զրա մէջ են մտնում քաղաքս եկողները նախապէս. ով որ նրա ծախողներով քնակիչ է դառնում, իսկ մնացածները երկում՝ դնում են օտարութիւն. դժբախ-տաբար վառքերն են անցնում: Թէ սրբան էր, էլ մի քանի տասնակ տարիներ տառ նայեք, կրտսններ, որ մեր բա-ղաբը գնալով կերպարանափոխում է իւր քրտակիչներով հանդերձ: Կար մէկը, որ աստակ լուծարութիւնից վերջը գծուեց, սա ամեն օր եղում էր շուկան և առում: «Քաղաքիս գլխին մի վառքամիջ կայ, զրա մէջ են մտնում քաղաքս եկողները նախապէս. ով որ նրա ծախողներով քնակիչ է դառնում, իսկ մնացածները երկում՝ դնում են օտարութիւն. դժբախ-տաբար վառքերն են անցնում: Թէ սրբան էր, էլ մի քանի տասնակ տարիներ տառ նայեք, կրտսններ, որ մեր բա-ղաբը գնալով կերպարանափոխում է իւր քրտակիչներով հանդերձ: Կար մէկը, որ աստակ լուծարութիւնից վերջը գծուեց, սա ամեն օր եղում էր շուկան և առում: «Քաղաքիս գլխին մի վառքամիջ կայ, զրա մէջ են մտնում քաղաքս եկ

միևնույն
ան տա-
մի բանի
ժամա-
դրին են,
սակեր
տեսուչ
ի հազ
այի պա-
ղանուցի
սկսուցի,
ան սկսեց
ներքին (27
ուսում էր
ժամա-
կենի պի-
կուսան
Մեր վի-
ն սկսում
որոնք
4 հոգի
կարերը,
փողի ու
է, որ 30
շահ են
այ, հաջ
թէ կուզ
ան, մի-
այն կը
ի առաջ
վերցնում
ն արած
թէ մէկը
ն ցորենի
անըրդի-
ով ցորեն
ընկնելը
նրից)
նարինը
մեր բա-
ում է իւր
մէկը, որ
գծուցի,
հասում
մէկ կայ,
կեղծներ
տախիւսով
քաղաքի
այցածները
դժբախ-
թէ որքան
յարտով, և
ս խնար-
այծ կա-
լաւ, այժմ
սուաւ ու-
առաջուայ
կըցնելով
մնաւ բա-
պնայ: Մի
շըջապա-
նաւ ինձ:
ած չըջա-
կաւաղին:
մատուտով
կեկել, մը-
ուում, ունի-
ն, ուր ու-
կարտած,
անույ հալ-
նց հետ:

ձիւն է այս, դժուար է որոշել. միայն
ճշտութիւնը գուցէ երեսայ, եթէ նայինք
մեր ընտելիների վրայ ու համեմատենք
անցեալի հետ:

Մի ժամանակ բուն քաղաքացիք կոչ-
ւում էին Քեանդեաւոր, իսկ եկեղեցի-
ները—Ղարապաղցիք. երկուսն էլ առանձին
թողիկէ էին կազմում և իրար շատ հա-
կատակ էին: Դրանք շատ անգամ իրար
զէմ կուտէին դուրս դուրս և ուղիորդ-
ւոր Քեանդեաւորն յայտնի էր լինում:
Կարելի ու միայն փայտով ու կտրով էր
լինում, այլ և շատ անգամ զանազան
մրցութիւններով: Գոտեկելին ամենապատ-
մրցութիւններով մէկն էր, սակայն մեր-
ցում էին նաեւ վէճերով, պարերով, լըն-
ջարներով քէֆերով ու գինով, քաջու-
թիւններով, ձիարշաւով կային: Դրանց
ծաղկած ժամանակը պիտանքներ էլ
կային, ինչպէս Քեանդեաւորն զգա-
ւոր էր Զոհրապուղից Աւետի, իսկ Դա-
րապաղցիքը—Դեանդեաւորն Իսահակը:
Քեանդեաւորն առաջնութիւնը երեսու է
նրանից, որ մինչև օրս էլ հասարակու-
թեան մէջ որ և իցէ կերպով փայլող
քաջին կամ քէֆ անողին ասում են որ
«Քեանդեաւոր է է»: Դժբախտաբար
Քեանդեաւորն չկարողացաւ մնալ Ղա-
րապաղցից հետ. հետգնեց զրանք եւս
աւելի բարձր բարձր արտնուի համար,
միմանիմ պաշտօնների հասան, հարը-
տայան և Ղարապաղցիք լցուցան քաղա-
քը: Այժմ միայն մի լծակ է մնացել քա-
ղաքից դուրս, որ մինչև օրս էլ կոչւում
է «Քեանդեաւորի գիւղ» (յոգարան):
Ղարապաղցիք ձգեցով աւելի բարձրին,
մասն քաղաքի և անդաւորուցան: Մի-
շէ անգամ բաժանանալին էլ. նրանք, ու-
րանք քաղաքում բաժանայ դառնալու ու
մի արժանիք չէին ունենում, ձեռնադր-
ւում էին մի գիւղի վրայ և յետոյ ամեն
միջոցներ գործ դնում ու բողբոջ տեղա-
փոխում: Զուգու չըջապաղ գիւղերը, նոյն-
պէս և մեր Կոստանայ Վանքը իսկ մէկ
քառանկու տեղով դարձան «Կոստանդի-
տական նշանաւոր վայրեր», սրտեկցի
մի արդէն քառանկուները պաշտում են
քաղաքը և շատերով ներս մտնում ու
յոյժով տարբ հատուտում աղէտ հովտից
զգաւանքով փախչող ուղիներով փառա-
խում: Քեանդեաւորն այլ ևս չկայ,
Քեանդեաւորն քաջինն այսօրեւ չեն և
այժմ արեւին է տիրապետում ուսման և
լուսաւորութեան դրօշակի վրայ:

Քաղաքի մի ուրիշ թաղն էր դարաղ-
ները ձորը: Այս ձորը Քեանդեաւորն
գիւմաց է, մի ժամանակ հրաշալի հովիտ
էր, կանաչկոտ ու ծառաւ: Այդ տեղ
ապրում էին պիտաւորապէս խաղաղորդ-
ները, որոնք մի առանձին խումբ էին
կազմում և մինչև վերջերս յայտնի էին
իրեն քաջ ազնուարկութիւն: Ասում են, որ
«Քաղաքի բախի կծիկը յիս տուաւ այն
ժամանակուանից սկսած, որ արդէն 25
—30 տարի է: Դրանց մէջ յայտնի էին
զարաղ Վանին, Բուժունց զարաղը կայր:
Այդ հովտի սիրահաններն այնքան զբա-
ւուէլ էին, որ մինչև անգամ հեռադի-
տակով սրանչափում էին զրանց բախտա-
ւորութեամբ, ինչպէս Թիւթիւնն այսօր,
որ օրը մի քանի անգամ հեռադիտակով
գիտում էր զրանց ուրախութիւնները:
Այդ դիտողութիւններն երբեմն շատ ու-
մանտիրական ծաղրատութիւնների ձև
էին ստանում, սրանցից մի երկրորդա-
նական թիւրք կարող էր ամբողջ տարի
նրի վերցնել: Քաղաքի հարստաները
մինչև անգամ գաղտնի էին ձորի վերը
կանգնում և նրանց քէֆերին նայում
ամբողջ ժամերով, ինչպէս Հախումնից
Բարան և Ամբրանցից Անդրեասը: Մի-
անգամ զարաղ Վանին քէֆի ամենապատ-
ժամանակը վեր է նայում և տեսնում
Հախումնից Բարան ձորի գլխին կանգնած,
իսկին բաժանել վերցնում է ու խմում
նրա կենցաղը և յետոյ կանչում:

«Հախումնից Բարա, հախումնից Բարա,
Քեզ մօտ թող զայ թողուն Սարահ»:

Ունիս այն հինգհարիւր հազար,
Իսկ ևս չունիմ հարիւր հազար:
Չեմքերս կոչմ ճարհարտած,
Տունս տեղս կաշտով հոտած:
Բայց հաւատմ, մի բարեկամ,
եւ զէպի քեզ չեմ էլ չկամ:
Սիրտս բաց է, հոգիս դուրսի,
Ուրախ է տունս ինչպէս մի վարդ:
Իսկ քո սիրտը միկամ նեխում:
Հոգիդ էլ ուս ու կնճառում,
Ունիդ գրիկ ևս ընտանեացդ վրայ,
Ես, որք սրտս կեանքի իւր կայ:

Այս ստեղծող զարաղ Վանին յայտ էր
տալիս իւր ձեռքերը, ջոյց էր տալիս
իւր կնոջ, ջոյց էր տալիս մանուկներ
իւր առջիկ որդիներին և էլի բաժանի
առնում, դէմ անում Բարին ու խմում:
Աստուած վկայ Հախումնից Բարա, իմ
այս փառքիկ բախիս չեմ առլ քո հա-
րիւր հազարիդ, սրա մի ծվիցըր չեմ
փախիլ քո սակիներն զնգրիցդի հետ,
իմ կնոջ մի ծիծաղը չեմ առլ քո բոլոր
տուն ու տեղիդ, կայր ու գոյքիդ: Թող
մի պատառ երկար ապրիմ մի տես-
նեմ մի է ուսկուր այդ զնա՞նք հա-
րաւորութիւնդ, մի տեսնեմ և մեռնեմ:

Բարան սովորաբար ընկնում էր մտա-
տանջութեան մէջ. դէս ու դէն էր նա-
յում և չէր իմանում թէ ինչ պատառ-
խում էր. շարունակ դիտում էր Վանու
ընտանիքը և երեխաներն ուրախութիւ-
նը, խոր հառաչում և սիրտը չէր տալիս
ձորի գլխից հեռանալու: Դարաղ Վանին
այդ կեանքի հաղանում էր և էլի բա-
ժանել վերցնում, դէմ անում Բարին և
իւր ընտանեաց կենաց խմում. յետոյ
զարաղում զէպի իւր կնիկը, կանչում է.
«Ա, կնիկ, ուրախ կայ, քէ մտաղ, Հա-
խումնից Բարի ունիներն հետ չեմ փո-
խիլ քո զրանքը (կոչումը): Մի վեր կայ
այնանց պար կի, թող Բարան թամաշա
անէ»: Այս ասելով կնոջ ձեռքը ընտն-
ւորաբարցնում էր, զարաղ թիւրք, վերեկ
կըզր առնում և կնոջը պար ածում. իսկ
Բարան բերանի ջուրը գնալիս նայում էր
արժաթի կոճակներով զարաղած թեւ-
րին և իւր գլուխը մոտանում: Նա միայն
այն ժամանակն էր փոքր ինչ ուշքի գա-
լիս, երբ զարաղ Վանին իւր երգի վեր-
ջում կըկնում էր.

Պար, պարար, քէ մտաղ,
Բարին սիրտն արեւ դաղ դաղ:

Նոյն միջոցին երեխաները ժողովուցան
մի շարք կաղմային ձեռքերը յետի դը-
րած և նրանցից մէկը դուրս գալով, բա-
կուտ շարքի յետից գնալով, ձեռքի-
րին ձեռք դրցնել և մի քար ձեռքն ա-
ռած շարունակ երկել:

«Տղերք՝ տե՛ք, գիշեր է գալիս,
Ծածուկ մածուկ գլխին է գալիս,
Կեղծները ինքն է տալիս.
Սրով թրով արեւ է գալիս»:

Քաղաքից, քաղաք քեզ տամ պէնդ պահէ:
«Քանք կուս, հարաք հարաք,
Ամեն կողմը այն է ու վայ:
Թէ կապուտ թէ կողմուտ»
Այդ է միտքը արեւին ապուլի:
«Քաղաքից, քաղաք քեզ տամ պէնդ պահէ»:

Երեխաներն այս քաղաքի խաղաղ
չափազանց ազդեց հախումնից Բարի վը-
րայ, որ սկսաւ գիմել գէպի տուն ինքն
իրեն խօսելով: Նա շարունակ ասում էր.
«Քաղաքից, քաղաք քեզ տամ պէնդ պա-
հէ», այստեղ սիմ մաթիլա կայ, ասում
էր նա, այս խաղը կըթուծիւն է. դա-
րաղ Վանին իւր երեխաներին լաւ է սո-
վորեցնում. իսկ մենք ինչ ենք սովորե-
ցնում, մենք սովորեցնում ենք— «Հասան,
զեալ մանի թուլի»: Այս է մեր դժբաղ-
դութեան անկեղծ և դարաղ Վանին ի-
րաւունքը ունի մեզ վրայ ծիծաղելու,
սրտնեղումն ու ուրախութիւնը կայ, ոչ
բաղադրութիւն, այլ միայն սարսափ և
այն ու վախ: Աճառելու է, մեր սիրտը
կայած է ունիւն, մեր սիրտը կեանքի
իւր չունի...: Քաղաքից, քաղաք քեզ տամ
պէնդ պահէ...: քաղաքից, քաղաք քեզ տամ
պէնդ պահէ...:»

Այժմ զարաղ Վանին էլ չկայ, հախում-
նից Բարան էլ, լայց նրանց յիշատակը
մնում է: «Քաղաքից, քաղաք քեզ տամ
պէնդ պահէ», ամենքն էլ գիտեն, երե-

խաղք այժմ էլ այդ խաղում են թէ և շատ
ապուս. այդ խաղերն էլ առակ են դար-
ձել: Դժբաղաբար մարդիկ միմիայն փո-
ղի համար են այդ հասկանում և չափից
զուրս պիղծող պահում: Մոլոր նար-կըղի-
նր մի անգամ ծամոնը ծամելուց յետոյ
բերանից հանում է և քթին կպցնում:
անանկները հարցնում են՝ «Այ մայրա,
ծամոնը ինչն է քթիդ ևս կպցրել»: «Այ-
րանքը ամբողջ աշխ առաջ պէտք է լի-
նի», պատասխանում է մոլոր: Հիմա
փողը աշխի տուջ են պահում, լայց
հախումնից Բարի նման մեռնելուն պէս
հետքը կորցնել են տալիս, դարաղ Վա-
նուն մոռացել են մեր բարեկեցը:

Էլիկայ

ՄԱՍՈՒԼԻ ՅՈՒՐԶԸ

Թիւրքիան այլ ևս չի վերանում Եւ-
րոպայից. Եւրոպայի սպառնալիքներն այլ
ևս գրոշի արժէք չունին նրա համար:
Այդ եղբայրացութեան է զալիս մարդ,
երբ տեսնում է, թէ ինչպէս սուլթանի
կառավարութիւնը քայլ առ քայլ մեր-
ժում է Եւրոպայի պահանջները և ամե-
նայն հետևողականութեամբ արաջ է տա-
նում իւր առածները:

Անրախան այստեղ ոչինչ չկայ. խըն-
դիրը բացառութեամբ է հաղթանական այն
պարզ ճշմարտութեամբ, որ կըր սպառ-
նալիքը չի գործադրում, յանցաւորն
այլ ևս դադարում է այդ բանին նշա-
նակութիւն տալուց:

Ամենաթաւր դէպքը, որ յուզել է մա-
մուլին, դա Կ. Պոլսի հայկական կառո-
ւածների ժամանակ վնասուած Ֆրան-
սահայապահներին հասուցում տալու մեր-
ժումն է: Սուլթանի կառավարութիւնը
իւր այդ մեթոմը պատճառաբանում է
նրանով, թէ ինքը պատասխանատու
չէ (?) իւր մայրաքաղաքում կատարուած
արինհարկութեան համար, թէ վնա-
սուածներին թող նրանք (?) հատուցում
տան, որոնք պատճառ են դրած իւր
արինհարկութեան, թէ ուրիշ պատու-
թեանց մէջ ևս (?) այդպիսի գէպեր են
պատահում, լայց ոչ ոք հասուցում չի
պահանջում վնասուած օտար հպատակ-
ների համար:

Ֆրանսիական մամուլին զայրացել է
ոչ այնքան բուն մեթոմը, որքան մեթո-
ման այդ կոպիտ ձևը, և մենք անցեալ
անգամ տեսանք, թէ ինչ է ասում այդ
մամուլի կիսապաշտօնական «Temps» լրա-
դիրը, մեթոման այդ կոպիտ ձևը նա ար-
դէն բուսական է համարում յիշեցնելու
Թիւրքիային, որ զա էժան չի նստել
նրա վրայ:

Դա նոր սպառնալիք է, և մենք, նա-
խորդ վորձերի հիման վրայ, հաստատա-
կարող ենք առել, որ եթէ Ֆրանսիան
իւր այդ սպառնալիքը իսկ սպառնալիք
է թոյլի, այն ժամանակ իսկ ոչ մի
զուրուչ չի ստանալ 1896 թուականի կո-
տորածների ժամանակ իւր վնասուած
հպատակների վարձատրութեան համար:

«Արեւան գլին» խորագրով մի գեղե-
ցիկ յօդուածի մէջ «Մ. Պետ. Վեդ.»-ի
շնորհալի աշխատակից պ. Վաղվիր
Դոյմսթրանն այն միտքն է պաշտպանում,
թէ քանի որ «սպանութեանց ընտել-
ւորութիւնը» Կ. Պոլսում պատաս-
խատուութեան ենթակայ չի համար-
ւում, այդ պատճառով մեծ պետութիւն-
ները պէտք է կրաչառութիւնն սահ-
մանեն կեանքի և զգրքի անձեռնմխե-
լիութեան համար Թիւրքիայում: Թրքա-
կան կառավարող չըջանների լծեք fixe-
թուականը արեւան օրինակներու-
թիւնն է, —ասում է նա: — Այդպիսի
գէպերը պատմութեան մէջ առաջ էլ են
եղել, լայց պետութիւնների գործն է
թոյլ չառլ, որ այդ գէպերը կըկնուին:

Իրերի այդպիսի գրութեան հետ հաշուել
անկարելի է, որովհետեւ դա ապագայում ան-
թիւ աղէտներ է սպասում: Թրքական կառա-
վարող չըջանների վրայ ձեռնած մեծ պետու-
թեանց կողմից պէտք է խիստ գործի և յամա-

լինի, որպէս զի նրանք հասկանան արեւան
գիշը...
Բայց
Թիւրքիային քիստանական արեւան գիշը
հասկանալու համար, մենք ինքնապէս պէտք
է մեծ գիտ ըստ այդ արեւանը:
Մանաւանդ, ասում է «Մ. Պետ. Վեդ.»-ի
աշխատակիցը,
Միջ համար թանկագին պիտի լինի հայկա-
կան արեւան, փաստ զի այդ ժողովուրդը շատ
զարեւր դժուար և իւր հետեանքներով դժբաղ-
կու է միջ թուրքերի դէմ, և այնուամենայնիւ
հոգով միշտ ուժեղ է մնացել և կեղծել է գէպի
իւր աղբն ու քրեատանկական հաւատն անեցած
անձնութիւնների մէջ: Եթէ մենք չկամենանք
օգուտ քաղել վերջին տարեկներս մեր թրքական
սահմանում կատարուած անկարգութիւններից,
այդ բանից ամենեւին չի հետեւում, որ ոչ թէ
մեր, այլ և թուրքաց հայերի վեճակը մեզ չի
հետաքրքրում, որ նրանց վեճակը կնշտական
նշանակութիւն չունի մեր արեւանի և առա-
կան քաղաքականութեան համար... Ինչն մենք
ոչ թէ միայն մեր օրնութիւնն ենք զարնում
Թուրքաց հայերին, այլ և նոյն իսկ մեր հայե-
րին, և ամեն անգամ ճշմարտութիւններով ու
ստույթիւններով (թող զԿալեպոլ) և միւս հա-
յառաջ լրագրները լաւ կարգան այս տղերքը-
թիւնաւորում ենք երկար դարերի դժբաղդու-
թիւնների մէջ կեղծում հայկական ազնի, որը
ժառանգութեան կարող էր անել մեզ: Ինչն
մահադիւղանքները մեզ համար աւելի թանկ են,
քան քրեատանկայ հայերը: Ինչ յայտնի է մի
դէպք, երբ «հայկական սեպարատիզմ» դէմ
կռուելու համար վեճակագրական տեղեկու-
թիւններ էին կեղծում: Անգրիկափառի մի քա-
ղաքի բնակիչները կազմութեան մասին և ջոյց
էր արած, թէ այդ քաղաքում ապրում են
միմասն հայեր, միջոցով սեպարատիզմ տե-
սակեղծ փաստագր այդ քաղաքի բնակիչնե-
րի կէտը մահադիւղան էր:

«Մ. Պետ. Վեդ.» իւր աշխատակցի
բերանով կոչում է անում ուսուց խղճին
թրքահայերի վրեժակի մասին հոգալու:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ֆրանսիայ.— Ֆրանսիայում այս օրերս
մի խիստ խորհրդաւոր դէպք է պատա-
հել, որի համար ասում են, թէ կապ-
ունի Դրալֆուսի գործի հետ: Դէպքը
հետեւալն է: Յուլիսի 13-ին (25-ին) եր-
կաթնուտու գծի վրայ, Լը-Մոնտից ոչ հե-
ռու գտնուած է Մալիէն քաղաքի պատ-
գամուտը և քաղաքապետի Ջոլի-Սերվի-
նէրի գլխով սպարապիկի այլանդակուած
զրույթի մէջ: Ունեւոր ըստմանում
էին մարմնից, ձեռքերը չարուած, գան-
գը ծոկուած: Գործում են, որ Ջոլիէն
վրայ է ընկել կամ դուրս են չարակի
մարմն վազողից կէս գիշերին, որովհետեւ
մի քանի գնացքներ են անցել նրա մար-
մնի վրայով և մարմնի մասերը գտը-
նուած են իրարից բաւական հեռու տա-
րածութիւնների վրայ: Նրա ժամացոյցը
վրան էր. մօտ էր նաև իւր հետ ունե-
ցած պորտֆէլը, որի մէջ 1,400 ֆրանկի
կար: Ջոլի-Սերվինէրը միակն էր Պարի-
զից նախորդ երեկոյեան արագընթաց
գնացքով և իւր համար առանձին կու-
պէ էր վարձել արդուգործի սենեակով:
Մի քանի լրագրներ պնդում են, որ Ջո-
լի-Սերվինէրը ոճաւորութեան գոր է:
Նա սերտ բարեկամութիւն ունէր կապի-
տան Լըբրէ-Ռէյոյի հետ, որը հաղոր-
դել էր նրան Դրալֆուսի՝ իրեն, կապի-
տանին, արա) խոստովանութեան բոլոր
մանրամասնութիւնները: Պէտք է նկա-
տել, որ մայր դ Լաուէլիս, որին նոյն-
պէս յայտնի էին Դրալֆուսի խոստովա-
նութիւնները, սպանուած է գտնուած
երկաթուղու գնացքի կուպէներից մէկում:
Մտնել կիսապաշտօնական «Temps»-
ին հետապնդում են. «Այժմ բացայայտուած
է, որ Ջոլի-Սերվինէրը միտակ չի եղել
վաղեմում: Միմասն վաղեմում գտնում
էր միջազգայն հաղուտում մի 20 տա-
րեկան պատանի: Մտնում, գնացքի կանգ-
առում ժամանակ, կանգուտորը դար-
թեցրել այդ պատանուն, որը, ըստ ե-
րայթի, խորը քնած էր, և պահանջեց
նրա տոմսակը: Հանդիպակած նստաբա-
նի վրայ մի քանի նկատելով, կոնդուկ-
տորն ուղում էր վերցնել այդ բարձր,
լայց պատանին ասաց. «Թողէք մնայ,
այդ բարձր պատանիւմ է մի պարտի,

որը հէնց նոր դուրս գնաց»: Նա գուցէ
կարծում էր, որ իւր ուղեկիցը գնացել
է քալիտը. յամենայն գէպս նրա խոս-
քերից չէր կարելի եղբայրացի, թէ նա
նկատել է Ջոլիի շքացումը: Պատգա-
մաւորի մօտը, ըստ երեւոյթի, բացատրե-
ւում է վաղեմի գրուն վատ շինուածք-
վը: Երեկ Ջոլիէն լինուել է գրանը, որը
յանկարծ բաց է եղել, և նա վայր է
ընկել վաղեմից. ըժշկական քննութիւնը
մարմնի վրայ ոչ մի վէրք չի գտել, բա-
ցի վայր ընկնելուց առաջացած վէրքե-
րից:

— «Temps»-ը տպագրել է Բեօրնտի
մի նոր նամակը, որի մէջ նա, իբրեւ այդ
լրագրի հին բաժանորդ, յանդիմանում է
այդ լրագրին, որ նա սխտեմաւորաբար
ծածկում էր իւր բաժանորդներից այն
ամենը, ինչ-որ գրում էր արտասահմա-
նում Դրալֆուսի գործի մասին: «Ֆրան-
սիական լրագրները, —ասում է Բեօրն-
տի, —պարտաւոր էին տակել իրենց
երկրին, որ քաղաքակիրթ աշխարհը
միաձայն պախարակում է Ֆրանսիայի
կառավարութեան, պատգամաւորների ժո-
ղով, դատարանների և հասարակութեան
մեծամասնութեան վարմունքը: Եւ ինչի
համար է այդ լուրիւնը: Ընդհանուր
չտարը թեւաբանում համար: Բայց նա ար-
դէն այնպէս ձգել է իւր վարկը եւրո-
պայի և Ամերիկայի առաջ, որ ոչինչ չի
կարող ոչ կորցնել և ոչ շահել Դրալ-
ֆուսի գործը վերաբնակաւ»:

ԵՒՍՏՐԻՈՒՆՆԵՐԻՆ. — Գերմանական
կուսակցութիւնների ներկայացուցիչների
հետ գրաք թունի ունեցած բանակցու-
թիւնների անաշուղ ելքը կառավարու-
թեան համոզեց, որ բոլորովին անօ-
գուտ է պատգամաւորների ժողով գու-
մարելը և հերթական անխտաճգի խըն-
դիրներն այդ ժողովի քննութեանը յան-
ձնելը. կառավարութիւնը տեսաւ, որ
գերմանական ընդդիմադիր կուսակցու-
թիւնն ամենեւին տրամադրել չէ ձանա-
չելու չեկերի իրաւունքները և չի դա-
դարեցնել նրանց զէմ մղած հայածա-
քը: Այժմ արդէն բոլոր լրագրներն հա-
ղորդում են, որ աշխարհաւոր այս տարի
այլևս չի գումարուել և Ունաւորայի հետ
կայացնելիք համաձայնութեան խղիւրը
կըլճուի ինքը կայրը շտանապարտ-
ութեան 14-րդ յօդուածի հիման վրայ՝ այն
սահմանափակմամբ միայն, որ համաձայ-
նութիւնը կըկայացնուի ոչ թէ 10 տա-
րի ժամանակով, այլ մինչև 1903 թուա-
կանը միայն, և նա իւր գործիւնը կը-
կորցնի այն ժամանակ, երբ կառավա-
րութիւնը հնարաւոր կընամարի համա-
ձայնութեան խղիւրը պարլամենտի քըն-
նութեանն առաջարկել: Կառավարու-
թեան ձեռք առած այդ վճական մի-
ջոցները ջոյց են տալիս, որ պարլամեն-
տը մի առանձին արժէք չունի նրա հա-
մար և հարկաւոր գէպքում կարող է ա-
ռանց պարլամենտի էլ եւս գնալ: Այդ
բանը գերմանացիներին ստիպել է մը-
տածել, և երբ գրաք թունը այս օրերս
գնաց կայրի մօտ՝ Իլը, նրանք ազմուկ
բարձրացրին և չէին ծածկում իրենց
անհանգստութիւնը, կարծելով, թէ գը-
րաքը Իլըից պիտի վերադառնայ «պե-
տական յեղափոխութիւն» անկելու լիա-
զօրութիւն ստացած: «Տեղափոխութիւն»
առելով նրանք հասկանում էին դաշնակ-
ցութիւնն սահմանել և չեկանակ խղ

որ թագաւորը, կամենալով դաժնի հրա-
ժարուի, ուղարկէր Երազմանի ընդ-
տանական հիւպատոսարանում, բայց հիւ-
պատոսը հրաժարուեց նրան ընդունելուց:

Անցեալ անգամ թագաւորն ապա-
տան գտաւ ուսուցիչ զեմալանտանը, բայց
այժմ, քանի որ ուսուցիչ ներկայացուցիչը
և քրեական գործիչը ուսուցիչները
հեռացած են, թագաւորը հնարաւորու-
թիւն չունի պաշտպանուելու ներքին
թշնամիներէ դէմ: Բրիտանական հիւպա-
տոսը թագաւորին ընդունելուց հրա-
ժարուիլը բացատրում է նրանով, որ
Քորէայի վերաբերմամբ մոտաւայի և ձա-
փոնիայի միջև կապուած պայմանագրի
գործընթացը անյարմար է դառնում Անգ-
լիայի միջամտութիւնը Քորէայի ներքին
գործերին:

Այսուի իրերի այժման խառնակ դրու-
թեան մէջ, ինչպէս ասում են, խառն է
ճափոնացիներին մասը: Վերջին ամիս-
ները ճափոնացիները բարձրաժիւղի և մեծ
հողորածութիւններ են գնել Քորէայի բոլոր
ծովափերին և առեւտրական ձեռնարկու-
թեան պատրուակով դէպք պահանջներ
են չինէ: Քորէայի նաւահանգիստ քա-
ղաքներում կայ մօտ 6—8 հազար ճա-
փոնացի, որոնք լաւ վարժուած զինուոր-
ներէն են և որոնց համար ամեն տեղ
դէնք կայ պահուած:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անհատաւոր ամուսնութիւն. — Խաղաղ քա-
ղաքի շրջակայքում գտնուած մի գիւղում մի
հետաքրքիր պատկերացում է տեղի ունենում.
փոխառ 75 տարեկան է, իսկ հարսը հազիւ ե-
րեսնական հասակէն նոր գուրու եկած թէ-
քան վեցականի մէջ նրա հասակը 16 տա-
րեկան է նշանակուած: Երեսնակի ինքն էր իւր
կալուածքում այդ աղջկան մեծացրել, դաս-
տիարակ հրաւիրել նրա համար, ուսում տուել:
Նրա ամուսնութիւնը էր իրենց երջանիկ են ըզ-
գում. ժամանակը նորահարսը, որը խիստ ու-
րախ է և անդադար սիրտին հայացքով նայում
է իւր ամուսնու աչքերին ..

ՀԵՌԱԳՐՆԵՐ

Բեռլին, 22 յուլիս. — Հինգշաբթի օ-
րը Բեռլինում, Վիլհելմ կայսրի յիշատա-
կին կառուցուած եկեղեցում, հազնան-
գիտու կրկնատարուի Բիսմարկի համար:
Հրաւիրուած են՝ զաշնակցական խոր-
հուրդը, պետական սէյմը, գաւառական
սէյմը և պետական իշխանութիւնները:
Ֆրիդրիխսթրոմէ. — Կայսերական զոյգը
ժամանեց այստեղ ֆին-Բելուվի և շքա-
խմբի ուղեկցութեամբ: Կայսրը ծովակա-
լի համագլխակցութիւն էր, կայսրուհին — սպի-
զգետու: 31-րդ զորաւորն էր կանգնած
էր երկկարգ: Գնացքը կանգ առաւ ամ-
բայի գոլերի մօտ: Բիսմարկի ընտանիքը
կայսերական զոյգին դիմաւորեց վագոնից
կիկիւ: Կայսրը համբուրեց հերթը Բիս-
մարկին, սեղմեց Վիլհելմ Բիսմարկի ձեռ-
քը և մօտ ամրոցը:

ՄԱՐԻԻԿ. — Միլիտարները խորհուրդ
գումարուեց Միացեալ Նահանգներին
տալիք պատերազմի մշակելու համար:
Կարծում են, որ կառավարութիւնը կը
համաձայնի Կուրան և Պորտո-Ռիկոն գի-
շիւ և սպանիա-ամերիկական յանձնաժո-
ղով նշանակել, որը կը գումարուի Լոն-
դոնում լրագրութեան պայմանագրի
մանրամասնութիւնները մշակելու և
Ֆիլիպպին կողմից համար կա-
ռավարական եղանակ սահմանելու:
Սպանիան համաձայնում է նոյնպէս
ծովային կայաններ գիշիւ: Հէնց
որ ստացուի Սպանիայի պաշտօնական
համաձայնութիւնը, միջոցներ ձեռք կառ-
նուն դադարեցնելու պատերազմական
գործողութիւններն Անտիլան կողմից-
նում, բայց Ազգայնապաշտի վարմունքը եր-
կու կառավարութիւններին էլ անհան-
գրատութիւն է պատճառում: Ընդհանուր
կարծիքով, խաղաղութիւնը կատարուած
իրողութիւն կը լինի օգոստոսին:
ՊԵՐՏԻ. — Պալատը քննեց Պիկարի

վճարելի գանգատը և Գիւ-Պատի-գը-
նիւմի գործի վերաբերմամբ Բերտիլիանի
արած կարգադրութեան դէմ ընդհանուր
պրոտիւստի տուած բողոքը: Պրոտիւստը
ասաց, որ գործն ամենին չի վերաբե-
րում դատական քննիչ իրաւաբանու-
թեանը: Այնուհետեւ խօսելով գանգատի
էութեան մասին, նա ասաց, որ էտուր-
հաղի գործի վերաբերմամբ եղած դո-
կումենտները մէջ ոչ մի ապացոյց չկայ,
թէ Գիւ-Պատի-գը-նիւմը նրա գործակիցն
է եղել: Կարծում են, որ դատավճիռն
այսօր չի յայտարարուիլ:

ԽՈՅԱԳԻՐ-ՏՐԱՄԱՐԱԿԵՆՆԵՐ

ՍՊԱՆԻԱՆԵՐ ՍՊԱՆԻԱՆԵՐԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Վերջին ժամանակներու այստեղի սուրբ
Երրորդութեան եկեղեցուն, որի շինու-
թիւնը դեռ ևս չի աւարտուի, արդէն
մի քանի խոշոր նուիրաբերութիւններ:
Պ. մահտեսի Աստուածաբանացը նուի-
րել է մի մեծ գանգ՝ մօտաւորապէս 350
րուբ. արժողութեամբ, պ. Խաչատուր
Վարդանանցը — մի ոսկեզօծ ջահ՝ մօտ
380 րուբ. արժողութեամբ, և պ. Ալեք-
սանդր Օջաղեանցը նուիրել է 120 րուբ.
իւր բացի այդ՝ եղել և մի քանի մանր
նուիրաբերութիւններ: Դեռ ևս մօտ 6000
րուբ. ծախս կայ՝ եկեղեցու շինութիւ-
նը գլուխ հասցնելու. ուստի ցանկալի է,
որ նախնիները յայտնա շուտ իրենց
ձեռները շնորհեն, յետ չքաշուեն, և ով
ինչքան կարող է, թող գցէ՝ յօգուտ այդ
եկեղեցու՝ դրած գանձանակը: Նուիրաբե-
րութիւններն ընդունուած են պ. պ. մահ-
տեսի Խաչակ եղբայրանոցի և մահտեսի
Պօղոս Պօղոսեանցի մօտ: Հ.

Հին-նախնիներ:

Անա մօտանում է ամիս ու կէսը, որ
մենք ընտանիքով եկել ենք թիֆլիս,
որպէսզի մեր կոյր տղի աչքերը ըմբռնե-
րանք, բայց դժբաղդաբար աւելի վա-
տացաւ:

Այս ամիս ու կէսում, մենք քաղցած
մնում էինք, դիմեցի Բարեկարգական
Ընկերութեանը, նրանք ինձ մի օգնու-
թիւն չարեցին, ասացին որ փող չունին,
և թուղթ տուին, վրան Բարեկարգական
Ընկերութեան կնիքը խփեցին և մէջը
գրեցին, որ մենք այս մարդուն (ինձ)
չենք օգնում: Ես էլ քաղցած ու ծանր
ինչ ունէի ծախեցի, կերանք. հիմա էլ
սէնը չունեմ, որ գլուխ գնեմ, կամ ծա-
խեմ, որ ընտանիս և 5 դուստներս
ապրեցնեմ:

Այժմ ձեռք եմ գիւնում, մեծագաւառի
պարտներ, դուր գլուխ, ձեռք եմ ապա-
րիկ. կը լինի, որ օգնութիւն անէք և
մեզ ապառք այս դառն վիճակից:

Ամեն անգամ, երբ իմ գաւառիկից
նամակ եմ ստանում, սիրաւ կարտում
է, որ նրանք գլուխ են թէ՛ հայրիկ արի,
քաղցած մնանք, ինչ ունէինք ծախե-
ցինք, կերանք, հիմա էլ քան չմնաց, որ
ծախենք և ապրենք մինչև քո գալը:

Հիմա մի ձանաղարհածախս չեմ կա-
րող ձարել, որ գնամ նրան իմ դուստ-
րիկս մօտ: Կը լինի նորից, որ հրեշ-
տակի նման օգնութեան համէք և մեզ
աղաւթը այս նկողմ լինից:

2 եր խմբա՛ն ծառայ՝

Կարապետ Սարգսեանց

Հասցէ՝ Тифлисъ, Первый Гор.
Нач. Приюта, Карапету Сааруняну.

4—3

ՌԱԶՄԱՎԵՐԻՍԻՆԵՐ ԺԱՆՆԱՐԱՐՆԵՐ

1898 թ. մայիսի 1-ից մինչև 1898 թ. նոյեմ. 1

Թիֆլիսից I-ին հինգ տեղ ունեցող
կառքը մեկնում է առ. 9 ժ. 30 ր. գիշերում
է Միլիտում և հասնում է Վաղարշապատ
միւս օրը եր. 7 ժ. 20 ր.: II-ը մեկ-

նում է առաւօտեան 11 ժամին և գիշե-
րում է Պատանաւորում. հասնում է Վա-
ղարշապատ միւս օրը եր. 9 ժ. 20 ր.:

Վեց տեղ ունեցող I-ին հանրակառքը
(առանց գիշերելու) մեկնում է օրուայ 2
ժ. 30 ր. և հասնում է Վաղարշապատ միւս
օրը եր. 4 ժ. 35 ր. II-ը մեկնում է եր. 9
ժ., առանց գիշերելու, հասնում է Վա-
ղարշապատ միւս օրը եր. 11 ժ. 20 ր.:

Վաղարշապատից հինգ տեղ ունեցող
I կառքը մեկնում է առ. 7 ժ. գիշե-
րում է Միլիտում և հասնում է Թիֆլիս
միւս օրը եր. 6 ժ. 30 ր.: II-ը մեկ-
նում է առ. 9. 30 ր. գիշերում է Գու-
ղարուում և հասնում է Թիֆլիս միւս
օրը 7 ժ. 55 ր.:

Վեց տեղ ունեցող I-ին հանրակառքը
(առանց գիշերելու) մեկնում է եր. 5 ժ.
30 ր. և հասնում է Թիֆլիս միւս օրը
եր. 7 ժ. 25 ր.: II-ը մեկնում է եր. 9
ժ. և առանց գիշերելու հասնում է
Թիֆլիս միւս օրը եր. 10 ժ. 55 ր.:

ԱՆԴՐՈՎՎԱՅՆՆԵՐ ԵՐԿՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մարդատար գնացքը № 1 Բագուից
Թիֆլիս մեկնում է օրուայ 4 ժ. 50 ր.,
հասնում է Թիֆլիս առ. 8 ժ. 26 ր.,
մեկնում է Թիֆլիսից Բագու՝ առ.
9 ժ. 10 ր., հասնում է Բագու եր. 8
ժ. 47 ր.

Փոստային գնացքը № 3 Բագուից
Թիֆլիս մեկնում է գիշ. 12 ժ. 20 ր.,
հասնում է Թիֆլիս եր. 6 ժ. 33 ր.,
մեկնում է Թիֆլիսից Բագու՝ եր.
7 ժ. 48 ր., հասնում է Բագու առ.
8 ժ. 33 ր.

Մարդատար գնացքը № 2 մեկնում է
Բագուից Թիֆլիս առ. 8 ժ. 20 ր.,
հասնում է Թիֆլիս եր. 8 ժ. 22 ր.,
մեկնում է Թիֆլիսից Բագու եր. 9
ժ. 05 ր., հասնում է Բագու օրուայ 3
ժամին:

Փոստային գնացքը № 4 մեկնում է
Բագուից Թիֆլիս եր. 8 ժ. 35 ր.,
առնում է Թիֆլիս առ. 9 ժ. 07 ր.,
մեկնում է Թիֆլիսից Բագու առ. 10
ժ. 57 ր., հասնում է Բագու առ. 5 ժ.
45 րոպէին:

ԱՄԵՐԻԿԱՆԵՐ ՄԱՐԿԱՆԵՐ ԴԵՆԵՔ-
ՆԵՐ

Թիֆլիսից Բորժոմ մեկնում է № 7
գնացքը օրուայ 2 ժ. 30 ր. և հասնում
է Բորժոմ երկուրեւ 7 ժ. 50 րոպ.:

Բորժոմից Թիֆլիս մեկնում է № 8
գնացքը գիշերուայ 1 ժ. 44 ր. և հա-
նում է Թիֆլիս առաւօտեան 7 ժ. 33 ր.:

Լրացուցիչ ամսարանային № 7 — bis
գնացքը Թիֆլիսից Բորժոմ է մեկնում
օրուայ 3 ժ. 30 ր. և հասնում է Բոր-
ժոմ երկուրեւ 9 ժ. 20 րոպ.:

Լրացուցիչ ամսարանային № 8 — bi
գնացքը Բորժոմից Թիֆլիս է մեկնում
գիշերուայ 2 ժ. 50 ր. և հասնում է
Թիֆլիս առաւ. 8 ժ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լ ո յ ո տ ն ո ս

ՀՐԱՏ. ԸՆԿ. ՀՐԱՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՐ

ՀՆՆԻԿ ՍԵՆԵԿԱՅԻ

ՅՈՒՐԹԱՍ

(QUO VADIS)

Վէպը, ներքին ժամանակից: Լիսեյնից
թարգմ.

ՍՏ. ԼԻՍՏԵՆԵՐ:

(742 մեծադիր էրես)

Դիւր 1 ՐՈՒՐԻ 50 ԿՈՊ.

Դիւր՝ ТИФЛИСЪ. Армянское Изда-
тельское Общество.
(2001) 50—39

Տեսնելով, որ մեր առաջի տպագրած

„ԵՓԻՄԵՐՏԷ-ԵՐԱԶԱԿԻՐ“

պատուում է և ամեն կողմից պահանջ և կարօտութիւն է զգա-
լուած, տարւոյս յունուարին պարտաւորուեցաւ գիրքը երկրորդ անգամ
յանձնել տպագրութեան:

«ԵՓԻՄԵՐՏԷ-ԵՐԱԶԱԿԻՐ»-ը, հայի ամբարձան ընկերը լինելով՝ կա-
տարում է նրա համար «մակի բարեկամի» պաշտօն. այս պատճա-
ռով սկսեց լրագրատեսակ և լրագրատեղեւանի և միանգամայն կանգնեց
ամենահարկաւոր և օգտաբեր զոհարներով՝ և մանաւանդ ըմբռնեց
կան ճոխ նիւթերով հարստացնել և բոլորի համար յիշատի «Ոսկի
բարեկամ և ոսկի ընկեր» դարձնել. և այսպէս կրկնակի օգտու-
նութեամբ մատչելի անել բոլորին:

Դիւրը իւր ստուարութեամբ առաջի տպագրութեան եռապատիկն
է. մի օրինակի գինը 2 րուբլի 70 կոպէկ է:

Սրանով շատաւոր եմ յայտնել բոլորին՝ մանաւանդ մեծապատիւ
նամակագիր այն պարսկներին, որոնցից շատերը հատով և շատերը
զուամարով նախապէս ցանկութիւն են յայտնել գնելու, թող բոլոր-
հաճեն գնիքը կանխիկ տպագրել և գրքերը պոստով ստանալ:
Ապրտիլ՝ ոչ հատով և ոչ զուամարով ոչ որի չի ուղարկուիլ:

ԳՐԻԳՐ ՔԱՅԱՆԱՅ ՄԱՆՈՒԿԱՅԻՆ.

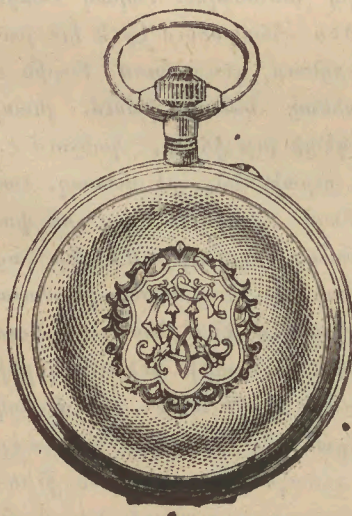
1059)

10—7

ԺԵՆԵՒԻ ԺԱՄԱՑՈՑՑՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՅԻՆ

Պ Ա Հ Ե Ս Տ

ՕՐԵՍՍԱՅԻ ԲԱՃԱՆՄՈՒՆՔ

Коблевская улица, домъ № 38, кв. № 11.

Ամերիկական ոսկու ժամացույցների մեծ պա-
հանջը ստիպեց մեզ անմիջապէս յարաբերու-
թիւնների մէջ մտնել համահայտն աւերիկա-
կան գործարանի հետ, որը տնուն է հանել իւր
ժամացույցների շքեղութեամբ և զմայելիւնու-
թեամբ. այդպիսով մենք հնարաւորութիւն ու-
նինք այդ ժամացույցները, որոնք փոխարինու-
մ են և զօտարութեամբ են գանադանում իսկա-
կան ոսկեայ ժամացույցներից, փոխանակ 20
րուբլու վաճառելու

ՄԻՄԻՆՆԵՐ 11 ՐՈՒՐԻՈՎ

ԵՂԹԱՅՈՎ և ԲԵՆԼՈՎՈՎ

և, ըստ ցանկութեան տպագրողի, իւր ազգա-
նուան սկզբնատառերով ժամացույցի վերին խու-
փի վրայ:

ՆՈՑՆՈՒՄԻ ԿԱՆԱՅ ԺԱՄԱՑՈՑՑՆԵՐԸ 1 Բ. ԹԱՆԿԻ

Մեր պահանջից դուրս թողնուած իւրաքանչիւր ժամացույցի վրայ կայ կառավա-
րութիւնից հաստատուած մեր պատր, և 6 տարի ժամանակով գրաւոր երաշխա-
տութիւն ենք տալիս ժամացույցների ճիշտ բանեւում համար: Մեր փրկուելու երկա-
րամեայ գոյութիւնը կատարելապէս երաշխաւորում է, որ պ. պ. տպագրողները հա-
մարձակ կարող են փրկուել վերաբերուել կատարելով փոխադրութեամբ: Ժամացույց
ուղարկում է վերադարձ վճարով մի րուբլի կանխավճար ստանալուց յետոյ: Ժմեր
ժամացույցների գործարանային պահեստի Օրենսդր. բաժանմունքից տպագրողների

ՃԱՆՆԱԿԱՐ ՀՆԵՆԱԿԻ 2ԵՆ ՎՃԱՐՈՒՄ:

Հասցէ՝ Одесское Отдѣленіе Женеваго Фабричнаго Склада часовъ, г. Оде-
са, Коблевская улица, домъ № 38. Подгатытъ ищ. № 765.

(M) 76923

12—5

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

НА ЗАКАНЧИВАЮЩЕЕСЯ ПЕЧАТАНИЕМЪ

2-ое вновь обработанное и дополненное издание

ЛИТЕРАТУРНО-НАУЧНАГО СБОРНИКА:

„Братская помощь пострадавшимъ в Турціи армянамъ“

Въ настоящее удешевленное издание, содержащее болѣе 140 статей
разнообразнаго содержания изъ прозы и въ стихахъ, вошли болѣе 40 но-
выхъ, знакомящихъ съ одной стороны съ ужасающими обстоятвiями турец-
кихъ армянъ, а съ другой — съ бытовыми и культурными условиями жизни
армянъ въ прошломъ и въ настоящемъ.

Къ книгѣ приложены двѣ отдѣльныя большія группы (болѣе 100 че-
ловѣкъ) армянъ-переселенцевъ, снятыя съ натуры, а также болѣе 150 ри-
сунковъ (40 новыхъ), въ томъ числѣ много въ цвѣтныхъ краскахъ и два:
„Ръзния армянъ въ Трестондѣ 1895 г.“ — И. К. Айвазовскаго и „Весен-
няя буря“ Магдесіана, въ три тома.

Цѣна 3 р на обыкновенной бумагѣ и 5 р. на веленовой.
Стоимость пересылки наложеннымъ платежомъ. Число веленовыхъ эк-
земпляровъ ограничено, и подписчики будутъ удовлетворены по времени по-
ступления подписки.

Высылающимъ задатокъ 1 руб. книга будетъ выслана съ переводомъ
стоимости наложеннымъ платежомъ.
Подписка принимается: въ Москвѣ: въ конторѣ Русскихъ Вѣдомостей,
въ книжныхъ магазинахъ Карбасникова (на Моховой) „Трудъ“ (на Твер-
ской), „Новое Время“ (Неглинный переулъ) и Вольфа (Кузнецкій мостъ); въ
Тифлисѣ: въ центральной книжной торговлѣ на Головинскомъ проспектѣ.

ВВ. Липа, не окончившія счетовъ по 1 му изданію „Братской помощи“,
благоволятъ посѣщитъ окончаніемъ таковыхъ.
Покорнѣйшая просьба въ изданіямъ сочувствующимъ цѣли настоящаго
сборника, перепечатать объявленіе.

Завѣд. ред. Гр. Джамилевъ

5—2